

Riksrevisjonen

Office of the Auditor General of Norway

Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes innsats mot arbeidsmiljøkriminalitet

Dokument 3:15 (2015–2016)

Bakgrunn

- Stadig grovere arbeidslivskriminalitet er et økende problem i norsk arbeidsliv; norske myndigheter må motarbeide dette langt sterkere framover (Innst. 15 S (2014–2015))
- Arbeidstilsynet og politi- og påtalemyndigheten har en viktig rolle i dette arbeidet
- Mål om tettere samarbeid mellom etatene

Målet med undersøkelsen

- Vurdere i hvilken grad Arbeidstilsynets og politiets innsats mot arbeidsmiljøkriminalitet er i tråd med Stortingets vedtak og forutsetninger om å sikre et seriøst, godt og anstendig arbeidsliv

Problemstillinger

1. I hvilken grad har Arbeidstilsynet en praksis som legger til rette for at arbeidsmiljøkriminalitet blir avdekket og møtt med reaksjoner?
2. I hvilken grad følger politiet og påtalemyndigheten opp saker som gjelder arbeidsmiljøkriminalitet slik at sakene blir etterforsket raskt og grundig?
3. I hvilken grad bidrar samarbeidet mellom Arbeidstilsynet og andre statlige etater til å bekjempe arbeidsmiljøkriminalitet?

Begreper

- *Arbeidsmiljøkriminalitet* er alvorlige brudd på arbeidsmiljøloven og allmenngjøringsloven
- *Arbeidslivskriminalitet* er handlinger som bryter med norske lover om lønns- og arbeidsforhold, trygder, skatter og avgifter, gjerne utført organisert, som utnytter arbeidstakere eller virker konkurransevridende og undergraver samfunnsstrukturen

Metodisk tilnærming

- Dokumentanalyse
- Statistikk fra Arbeidstilsynet og politiet
- Saksgjennomgang i Arbeidstilsynet og politiet
- Spørreundersøkelse i Arbeidstilsynet
- Intervjuer

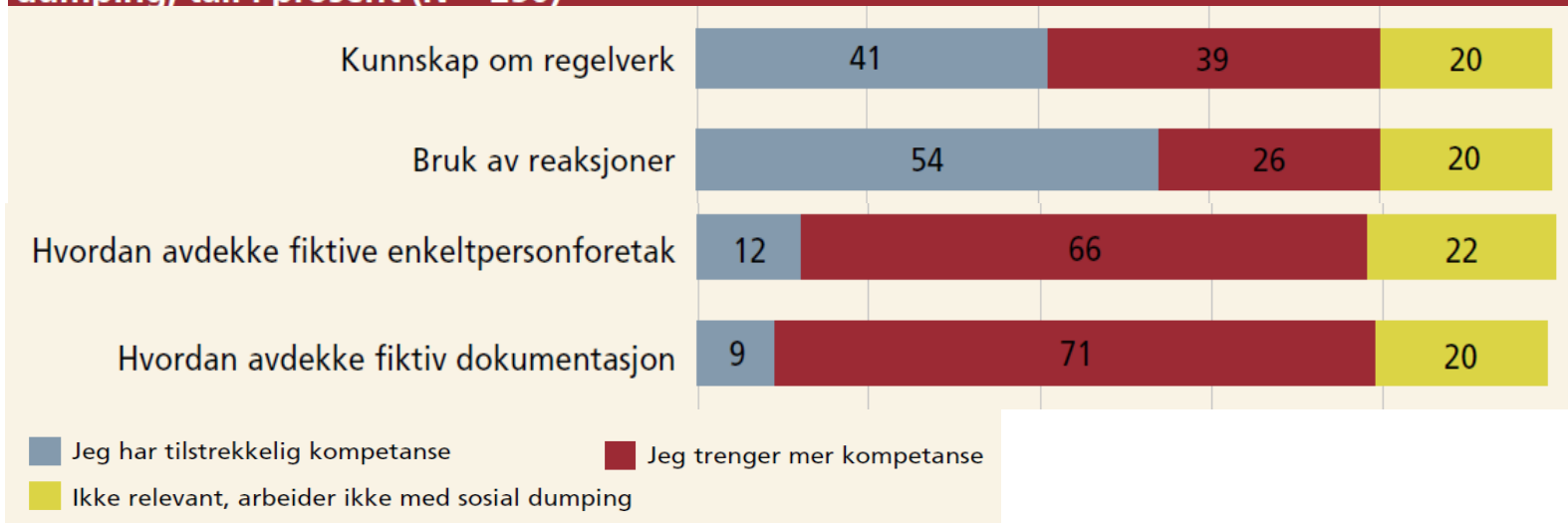
Tilsyn mot sosial dumping

- Økning i antall tilsyn mot sosial dumping fra 2013
- Mye kontroll av HMS-kort og arbeidsavtale
- Et klart flertall av kontrollene mot sosial dumping omfatter ikke lønn
- 30 prosent av inspektørene oppgir at de som regel har for liten tid til å sikre god kvalitet på tilsyn mot sosial dumping

Inspektørenes kompetanse mht. tilsyn mot sosial dumping

- Opplæringstiltak er gjennomført, men mange har behov for mer kompetanse

Svar fra Arbeidstilsynets inspektører på spørsmål om kompetanse til å føre tilsyn mot sosial dumping, tall i prosent (N = 250)

Kilde: Spørreundersøkelse til Arbeidstilsynet

Arbeidstilsynets bruk av reaksjoner

Tilsyn som har medført stans, tvangsmulkt, overtredelsesgebyr eller anmeldelse

	2014		2015	
	Antall tilsyn	Andel av totalt antall tilsyn (17434)	Antall tilsyn	Andel av totalt antall tilsyn (17939)
Stans – overhengende fare	395	2,3 %	539	3,0 %
Stans – pressmiddel	299	1,7 %	397	2,2 %
Vedtak om tvangsmulkt	1088	6,2 %	942	5,3 %
Vedtak om overtredelsesgebyr	9	0,1 %	24	0,1 %
Anmeldelser	135	0,8 %	141	0,8 %

Arbeidstilsynets bruk av reaksjoner (forts.)

- Overtredelsesgebyr og anmeldelse brukes i liten grad mot sosial dumping
- Det oppfattes som ressurskrevende og komplisert å bruke overtredelsesgebyr og anmeldelse
- Politiets henleggelsespraksis oppgis også som en årsak

Arbeidstilsynets bruk av reaksjoner (forts.)

- God oppfølging av vedtak om stans ved overhengende fare
- Ca. halvparten av de gjennomgatte vedtakene om stans som pressmiddel følges ikke opp
- 74 prosent av inspektørene mener at Arbeidstilsynet har middels eller små muligheter til å oppdage brudd på vedtak om stans
- Lite oppfølging kan svekke respekten for Arbeidstilsynet som tilsynsmyndighet

Politiets etterforskning av arbeidsmiljøkriminalitet

- Gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 237 dager i 2015
- Mer enn ett års saksbehandlingstid i halvparten av gjennomgåtte saker (allmenngjøring, ulovlig overtid og brudd på stans)

Saksflyt allmenngjøring, ulovlig overtid og brudd på stans

Varighet	Fra anmeldelse til første avhør	Mellom første og siste avhør
≤ 60 dager	11	13
61–120 dager	4	5
121–180 dager	3	3
Over 180 dager	13	2
Sum	31	23

Kilde: Politiets saksdokumenter og opplysninger fra politidistriktene

Forhold som kan forklare lang saksbehandlingstid

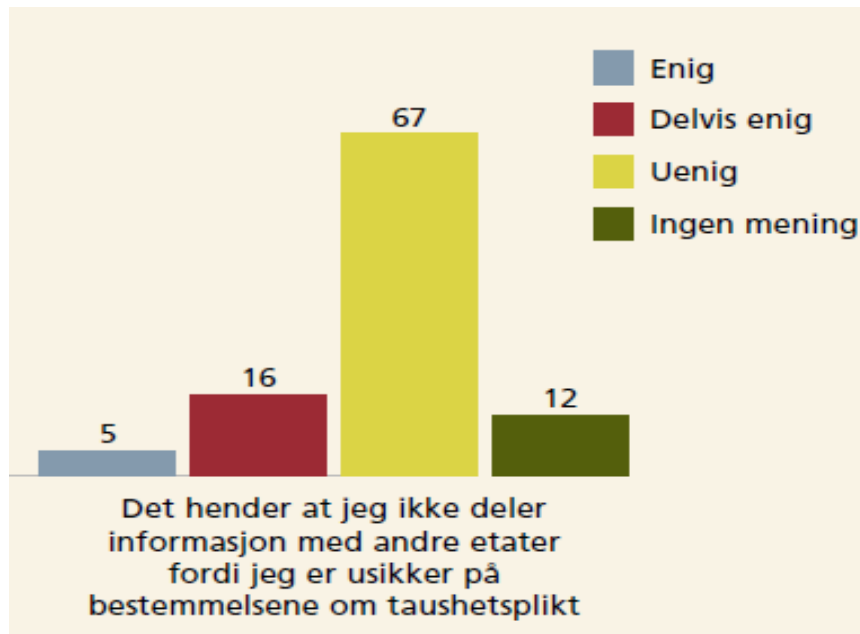
- Kompleksitet i sakene
- Organisering og kompetanse
- Kapasitet

Tverretatlig samarbeid

- Flere samarbeidsarenaer bidrar til tettere samarbeid mellom etatene
- Politiets involvering varierer og påvirker aktørenes synspunkter på nytte av samarbeidet
- Det forventes flere anmeldelser som følge av tettere samarbeid

Tverretatlig samarbeid (forts.)

- Bestemmelser om taushetsplikt skaper noen hindringer for det tverretatlige samarbeidet
  - Regelverket i seg selv
  - Kunnskap om og tolkning av regelverket

Kilde: Spørreundersøkelse til Arbeidstilsynet, svar fra inspektører som har erfaring med samarbeid, tall i prosent (n = 149)

Anbefalinger

Riksrevisjonen anbefaler at Arbeids- og sosialdepartementet

- følger opp at Arbeidstilsynet utnytter eksisterende reaksjonsmidler bedre
- følger opp at Arbeidstilsynet gjennom kompetansehevende tiltak og valg av momenter som vektlegges i tilsynene, hever kvaliteten på arbeidet mot sosial dumping

Anbefalinger (forts.)

Riksrevisjonen anbefaler at Arbeids- og sosialdepartementet

- tar opp med Justis- og beredskapsdepartementet at politiet prioriterer å etterforske arbeidsmiljøkriminalitet raskere og med bedre kvalitet
- i samarbeid med Justis- og beredskapsdepartementet følger opp og styrker det tverretatlige samarbeidet mot arbeidslivskriminalitet, slik at etatenes samlede virkemiddelapparat utnyttes best mulig

Riksrevisjonen

Office of the Auditor General of Norway

Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes innsats mot arbeidsmiljøkriminalitet

Dokument 3:15 (2015–2016)